

Dan Petru
CRISTEA

O dizolvare care nu funcționează în on-line

Abstract

A professor cannot dissolve himself teaching online

"Dissolving" is a metaphor which brings the idea of giving something of him to the classroom of students a professor is teaching. This process, contrary to any other known dissolving process, does not diminish the constituency of the giver, while also bringing a lot to the receptors, the students, in a classical education setting - that of a professor teaching in front of a class of students. The article discusses the relation professor-student in the context of the classical university classroom compared to that of the modern concept of distant learning. It argues that distant, online, learning is effective only after the student has got his own personality and has acquired the substantial professional knowledge, and it discusses some dangers of applying it inappropriately before this moment is reached.

Key words: education, distant learning, online education, professor-student relationship

Acum mai mulți ani scriam un articol¹, din care redau, cu câteva ajustări, mai jos, un fragment:

„... Dacă un profesor devine într-atât de slefuit încât începe să semene cu un produs industrial perfect, prezentările lui în fața studenților nu pot fi decât terne, monotone, fără viață. Cunoașterea pe care o comunică va fi una oficială, garantată și etichetată. Ea devine un produs de serie, de larg consum, transmițând consumatorului o anumită certitudine indusă de lustru, însă tot atât de puțină emoție ca un tub de cremă de ghete.

La polul opus, un profesor poate fi total imprevizibil și inegal și atunci cunoașterea pe care o transmite este nesigură, superficială ori, cel puțin, supusă perimării imediate. Impresia pe care o va face în clasă este de neseriozitate, în unele cazuri de boemie, de disidență extravagantă. El va fi fie opac, fie abrupt, în orice caz inegal, de suprafață, deși poate uneori spectaculos, nesușinut de un eșafodaj științific ori cultural pe măsura

anunțului pe care-l afișează.

În sfârșit, un al treilea tip de profesor reușește să amestece într-o proporție subtilă cunoașterea și descoperirea, cumințenia și neastămpărul, forma și culoarea. În fiecare an cursul lui e numai parțial cel de anul trecut și, mult mai mult, unul nou. El folosește partea adăugată pentru a se dizolva acolo un pic. Plecând din sala de curs, studenții lui poartă cu ei mai multă cunoaștere despre lume dar și, nedefinit, ceva din personalitatea profesorului, un ceva care nu e depozitat în memorie, ci undeva în fire ori caracter, un ceva care începe să facă parte din ei și se constituie în final în amprenta aceea pe care Universitatea nu o menționează niciodată în actul de absolvire, dar care e evidentă. Autodidacții ori prea-ocupații pentru a frecventa cursurile, pleacă din Facultate cu o anumită știință (acumulată din cărți ori de pe Internet) dar cu același tâlc în ei cu care au venit la înscriere. Personalitatea lor a încremenit la nivelul de licean, fiind mar-

¹ *Consemnări*, Iași, 2003.

cată eventual de cultura de televizor, de cea găsită prin site-urile sociale, de cea a străzii sau de cea auzită de la colegii de serviciu lângă care și-au câștigat pâinea în anii de studenție. De aceea studenția trebuie făcută în clasă, pe lângă profesori și de aceea ea trebuie plătită de cineva, în aşa fel încât studentul să nu aibă grija traiului.

Lucrul misterios în chimia actului de predare este că, dându-se în acest fel lor în fiecare curs, profesorul acesta din urmă nu se împuținează, ci dimpotrivă se înmulțește. În el crește o satisfacție care e unica rațiune a perpetuei nebunii de a accepta o viață întreagă să fie mai prost plătit decât cei mai mulți dintre absolvenții lui, la mai puțin de un an după absolvire². Din această ecuație a participării trebuie să se plăsmuiască și atitudinea față de studenți, care, la această vîrstă, pot fi pasionați, ori inteligenți și muncitori, ori inteligenți și fentoși, ori ne-păsători și aroganți, ori smecheri și dezorientați, ori pur și simplu încă foarte copii.

Profesorul lustruit este de obicei scorțos, rigid și arogant. El pică și-i disprețuiește pe cei care nu știu la examen. Părerea lui în privința studenților este una precisă și definitivă. Studentul care nu a luat un examen este iremediabil etichetat cu un respect îndoianic, într-o branșă apropiată de o categorie inferioară. Depășirea acestei stări, chiar atunci când nefericitul personaj începe să „învețe”, nu poate fi deplină în ochii acestui profesor. Întotdeauna va rămâne o neîncredere, o pată, o zonă cenușie.

Profesorul boem e imprevizibil la examen. La el poți să pici când știi și te poți trezi cu un zece când ai venit la noroc. Rezultatul poate fi corelat cu lungimea fustei, cu aglomerația din intersecții, cu umiditatea atmosferică, ori cu radiația cosmică. Fiind un simpatic, studenții îi acceptă uneori toanele. Și fiind în acest fel dependent de vreme, să nu ne mire dacă accidente păcătoase se năpustesc uneori asupra lui.

În fine, cel de al treilea profesor din cei de mai sus e dispus să fie atent la fiecare student în parte. El nu are prejudecăți pentru că știe că un student care nu lasă loc nici

unei speranțe azi poate fi mâine la fel de realizat ca și cel mai isteț. El știe că o atitudine cooperantă și dispusă la o investiție de încredere e mai bună decât una îmbuflată. E dispus să dea un proiect greu unui student care n-a dovedit prea mult interes la curs, dacă simte în acesta o sclipire de năzuință. El știe că succesul vine în primul rând din motivație, iar motivația poate fi trezită dintr-o ambiciozitate, ca de exemplu din aceea de a demonstra că încrederea afișată de profesor a avut un temei. Din dependențe de acest fel izvorăsc uimitoarele schimbări de personalitate ale vîrstei adolescente. Uneori acest profesor poate cadorisi un student cu o notă mai mare decât ar crede chiar el că merită. Studentul cinstiț recunoaște surplusul nemuncit și știe să-și plătească datoria. E vorba de o ambiciozitate care se manifestă în muncă și, de aici, pot apărea surpize dintre cele mai plăcute.

La profesorul lustruit studenții sunt temători la examen, iar cei slabii – de-a dreptul panicați. Ei se pot trezi cu aprecieri expeditive la o a doua prezentare, pe care nu și le pot justifica prin prisma a ceea ce știu că sunt ei acum.

În pofida a ceea ce s-ar putea crede însă, profesorul acesta lustruit, dar scorțos, e mai degrabă Tânăr decât de o anumită vîrstă, veste îmbucurătoare pentru că ea înseamnă că scorțoșenia se poate vindeca odată cu trecerea timpului. Cei îngroșați în imobilitate din frustrări acumulate și care și-au făcut din neputință de a comunica adecvat un scut împotriva propriului lor eşec sunt mai rare decât cei ce se ascund sub o carapace de nestrăpuns chiar la începutul carierei, când sunt încă stincheri în postura de profesor și, ca urmare, nesiguri. Ca să fie clară distincția dintre ei și studenții de care îi despart doar câțiva ani, ei devin „importanți”, crezând că poziția de profesor abia câștigată îi obligă cumva la asta. Simt nevoia să marcheze net distanța dintre ei și studenți pentru a se apăra de atacurile căror nu știu deocamdată cum să le facă față.”

Și continuam să relatez o întâmplare în care o atitudine de acest gen îl adusese pe

2 Contextul era cel al joburilor din zona IT-ului privat.

un Tânăr coleg, de altfel extrem de talentat și care, ulterior, devenise un om de treabă, în conflict cu un grup de studenți, care îl acuzau de afișarea unui comportament inflexibil și arogant la un examen. Întâmplarea de acum câțiva ani și articolul din care am decupat câteva paragrafe mai sus mi-au venit în minte gândindu-mă la învățământul la distanță și la modul în care modifică el relațiile dintre profesor și student. Lipsa de experiență a profesorului Tânăr stă de cele mai multe ori la baza apariției de situații tensionate într-o clasă obișnuită. Ceea ce, desigur, reprezintă un argument în favoarea dării cunoștințelor prin mijloace electronice, adică a școlii la distanță, ori chiar online. Separarea în fapt a profesorului de student, care face ca „întâlnirea” dintre ei să fie de natură virtuală, îl transformă pe profesor într-un fel de avatar fără riduri ori nărvuri și, ca urmare, împotriva căruia ar fi ridicol să încerci vreun sentiment, dar amite vreo revoltă. La rândul lui, studentul devine un individ fără nume ori personalitate, dintr-o masă care nu e luată în seamă decât prin număr. Pe studentul aflat undeva pe planetă, în fața unui terminal aflat pe masa lui de lucru de acasă, profesorul nu-l poate privi în ochi. Rostul profesorului se reduce la furnizarea de informații și nimic din unda purtătoare a informației nu are cum răzbate. La examen, studentul nu este decât un formular care a fost completat online, motiv pentru care notarea e posibil să câștige în obiectivitate. Este evident că incidente de genul celui relatat de mine nu au cum să se întâmple. Este, prin aceasta, școala online mai bună decât cea făcută în clasă?

E clar că participarea în acest tip de interconexiune e una distanță, fără implicare personală. Ca profesor, nu mai sunt tentat să-mi cauț o pereche de ochi în sală care, vorba lui Oscar Wilde, deși frumoși, arată cu prisosință că stăpâna lor pricepe mai greu, și ca urmare, m-ar obliga să mi-i stabilesc drept *baseline* și să-i fixez tot cursul până văd în ei că actul înțelegerii s-a petrecut chiar și în frumosul căpșor al proprietării lor, ceea ce extinde de îndată această minunată veste la întreaga clasa... Predând în fața unui ecran de laptop care îmi

captează vocea și imaginea și mă distribuie undeva în Internet nu-mi voi putea alege un student, dintre cei care mă ascultă, pe care să-l oblig să-mi pună o întrebare, pentru a lansa astfel clasa la un lung lanț de discuții pe marginea celor tocmai predate. Pur și simplu nu-mi vine să fac asta pentru că nu văd expresiile de pe fețele studenților mei. Și clasa va pierde spontaneitatea actului de predare. Divagațiile sunt eliminate, culoarea se pierde în favoarea desenului, care s-ar putea, într-adevăr, să devină mai clar, mai net. Dar studenții rămân cu imaginea unor fapte date, imuabile, pe care nu ai voie să le contești. Îmi închipui că sunt domenii, cum ar fi filozofia, unde un lucru de acest fel ar fi intolerabil. Dar eu cred că el e dăunător în Universitate, în general. Pentru că Universitatea pregătește specialiști care ar trebui să fie instruiți în a interpreta noul, instabilul, remarcabilul. Ei trebuie să fie capabili să raționeze corect în situații nemaiîntâlnite, capabili să finiseze un argument până sunt convinși că e imbatabil. Și abilități de acest gen sunt formate prin dialog și flexibilitate, în atitudini didactice în care ineditul, spontanul este căutat și apreciat.

Într-adevăr, nu sunt un partizan al învățământului online. Școala online este minunată într-o multime de privințe, dar numai după ce studentul a copiat ceva din marii profesorii, adică numai de la un anumit nivel încolo. Când personalitatea studentului e formată și meseria înțeleasă în esență ei, învățământul la distanță poate completa sumedenii de detalii de ordin tehnic. Broadcastul didactic în online nu te îmbie la dizolvări. Acest lucru nu se poate face decât față în față. Peripateticenii predau plimbându-se. Studentul urmărea atunci nu numai conținutul discursului, nu numai gesticulația, expresia feței și patosul, el putea aprecia pașii inegali ai profesorului pe nisip. Statul în bancă a diminuat oarecum din posibilitățile de exprimare de altădată, dar esența a rămas intactă. Didactica online ne obligă la concizie, precizie și eficiență. Dar dacă ea ar fi fost singura cale de a preda, de la începutul învățământului, cine știe dacă am mai fi avut acum filozofii pe care îi avem?